

Posudek oponenta disertační práce Mgr. MUDr. Kristýny Drozdové

“EKOLOGICKÁ VALIDITA TESTŮ EXEKUTIVNÍCH FUNKCÍ U PACIENTŮ SE SCHIZOFRENIÍ ”

předkládané v roce 2016 na Katedře psychologie

Cílem práce je zkoumání širších souvislostí exekutivních funkcí a funkčních schopností u pacientů se schizofrenií, a objasnění ekologické validity těchto testů. Autorka vymezuje ekologickou validitu jako míru shody výsledků testů a chování v běžných každodenních situacích. Zaměřuje se především na to, jaký je samotný přínos diagnostiky exekutivních funkcí pro pacienta a zda lze pomocí těchto testů odlišit pacienty, kteří v běžném životě fungují bez znatelných deficitů a pacienty, kteří potřebují pomoc okolí nebo trvalý dohled. K tomuto účelu autorka porovnála výkon u 77 pacientů pomocí vybraných testů různých složek exekutivních funkcí (WCST, TMT, Verbální fluence, Podobnosti z WAIS III, R-O figura) se škálami zachycujícími vzhled a chování v běžné životě.

Práce je členěna na část teoretickou a praktickou, čítající celkem 90 stran textu + 14 stran literárních odkazů. Teoretická část vymezuje východiska a rámec ekologické validity a exekutivních funkcí, včetně vhodných metod diagnostiky v neuropsychologii.

Druhá kapitola se zabývá problematikou kognitivního deficitu u pacientů se schizofrenií, přináší přehled vybraných studií zkoumajících abnormality CNS u schizofrenie a možnosti vyšetření kognitivních funkcí.

Kapitola třetí se do větší hloubky zaměřuje na koncept exekutivních funkcí a jejich deficity u schizofrenie. Jsou zde zmíněny historické souvislosti konstruktů EF, vybrané teoretické koncepty, a jeho dílčí složky. Autorka zmiňuje nejednoznačnosti a rozpory mezi jednotlivými výzkumníky – např. teorie jednoty vs. teorie diverzity. Též je poukázáno na to, že exekutivní dysfunkce nemusí nutně vycházet pouze ze strukturální patologie frontálních laloků, ale též ostatních laloků mozku. Jak sama autorka nahlíží na výše zmíněné rozpory?

Kapitola čtvrtá rozšiřuje neuropsychologické testování právě o diagnostiku funkčních schopností a sociálního fungování, které je zásadní pro plánování formy léčby a prognózy.

Teoretická část práce je členěna přehledně a výklad je srozumitelný. Autorka uvádí vybrané výzkumné studie, týkající se uvedené problematiky, které řádně cituje. Zde lze namítnout, že opomíjí výběr relevantní literatury z posledních let (převažují studie do 2013). Po jazykové stránce je práce zpracována kvalitně, velmi zřídka se vyskytují překlepy.

V empirické části autorka přímo zkoumá souvislosti mezi neuropsychologickými testy exekutivních funkcí a běžným každodenním fungováním pacientů se schizofrenií. Výzkum je motivován především praktickými otázkami, na které se pokouší odpovědět, a to: „Máme v klinické praxi nástroje k hodnocení funkčních schopností pacientů? Jsme schopni predikce jejich úspěšného začlenění do běžného života?“

Metodologie sběru a analýzy dat je jasně a srozumitelně popsána. Všechny použité metody jsou součástí přílohy. Dílčí kroky v analýze dat jsou odůvodněné a dobře provedené. Způsob prezentace dat odpovídá výzkumným otázkám a je graficky dobře provedený.

Lze jen nabídnout následující otázky a poznámky do diskuse: Jak si autorka vysvětluje souvislost (de facto jako jedinou) mezi kategoriální verbální fluencí a klinickými škálami vč. PSP, když kategoriální VF bývá spojována spíše s funkcí temporálních laloků? I když autorka dochází k závěru, že test kVF má uspokojivou ekologickou validitu, lze klást rovnítko mezi tento test a použitá kritéria? Lze vůbec tento test považovat za test exekutivních funkcí? Jaké další testy by byly vhodnější, přičemž nejsou dostupné v našich podmínkách? Nelze se vyhnout na základě nálezů autorky otázce - má tedy vůbec smysl administrovat rozsáhlé baterie testů exekutivních funkcí a zatěžovat jimi pacienty se schizofrenií?

Celkově předloženou práci hodnotím jako zajímavou a přínosnou. Práce nejen že kriticky nahlíží přínos testování exekutivních funkcí, ale především upozorňuje na limity pozitivisticky zaměřeného přístupu v neuropsychologii, a nepřímou tak klade akcent na potřebu kombinace s dalšími, spíše kvalitativními postupy.

Předloženou disertační práci předběžně klasifikuji jako prospěl/a.

V Praze, 21.1.2017

Doc. PhDr. Lenka Krámská, Ph.D.